

Heli Annunen & Jasmin Vähäkangas

**LAPSEN ÄÄNI KUULUVIIN! – Sadutus-Projekti Peurankadun
päiväkotiin**

Opinnäytetyö

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Joulukuu 2014

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola-Pietarsaaren yksikkö	Aika Joulukuu 2014	Tekijä/tekijät Heli Annunen ja Jasmin Vähäkangas
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi LAPSEN ÄÄNI KUULUVIIN!– Sadutus-projekti Peurankadun päiväkotiin		
Työn ohjaaja Tarja Mäkitalo, KM		Sivumäärä [36 + 7]
Työelämäohjaaja Maria Savikko, LTO		
<p>Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin yhdessä Peurankadun päiväkodin Pomppulinna-ryhmän kanssa. Työn tilaajana toimi Kokkolan kaupungin varhaiskasvatustoimi.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin projektina, jonka aiheena on lapsen ääni kuuluviin sadutuksen avulla. Projektin tavoitteena oli saduttaa lasta erilaisin menetelmin sekä vertailla näitä menetelmiä lapsen kuulluksi tulemisen näkökulmasta. Menetelminä käytettiin perus- ja aihesadutusta sekä yksilö- ja ryhmäsadutusta. Projektin tarkoituksena oli tuottaa materiaalipaketti päiväkodin henkilökunnalle interventioista saatujen tulosten pohjalta. Päiväkodin henkilökunta voi hyödyntää kokoamaamme materiaalipakettia työvälineenä. Materiaalipaketissa hyödynnettiin interventoiden pohjalta tehtyjä havaintoja ja johtopäätöksiä.</p> <p>Johtopäätökset erilaisten työskentelytapojen toimivuudesta tehtiin interventoiden pohjalta. Kun tuloksia tarkasteltiin, vahvistui käsitys siitä, että lapsi tulee parhaiten kuulluksi, kun häntä sadutetaan yksin. Lapselle ei ollut tärkeää, annetaanko sadulle aihe vai ei. Satu saattoi alkaa annetulla aiheella, mutta muuttui sadun edetessä lapsen mielen mukaiseksi. Lisäksi henkilökunnalta kerätty palaute osoitti sadutuksen käytön hyödyn työmenetelmänä, jotta lapsen ääni tulee paremmin kuulluksi.</p>		

Asiasanat

Kuulluksi tuleminen, Lapsilähtöinen pedagogiikka, Sadutus

ABSTRACT

Unit CENTRIA University Of Applied Sciences	Date December 2014	Authors Heli Annunen and Jasmin Vähäkangas
Degree programme Degree Programme of Social services		
Name of thesis CHILD IS TO BE HEARD! – The Story- Crafting Method Project to Peurankatu Day-Care Center		
Instructor Tarja Mäkitalo, M.Ed.		Pages [36 +7]
Supervisor Maria Savikko, Kindergarten teacher		
<p>This thesis was created together with Peurankatu day-care center's group Pomppulinna.. Thesis subscriber was Kokkola's Early Childhood Education Office.</p> <p>Thesis was carried out as a project on the theme Child to be heard through storycrafting method. The aim of the project was to storycraft children with a variety of methods as well as to compare these methods from the perspective of how the child is heard. As methods were used basic and themed storycrafting both individual and the group storycrafting. The purpose of the project was to produce the package of materials to the personnel of day-care center, which they can make use of and implement. In the material package we utilized findings and conclusions on the basis of the interventions.</p> <p>Conclusions on different methods` effectiveness were made of the basis of the interventions. When looking at the results it became clear that the child will be best heard, when the child was storycrafted alone. It is not important for the child, if they get a fairy tale theme or not. Fairy tale could start with the given theme but it turned into child's own theme when the fairy tale progressed. In addition feedback collected from the personnel indicated storycrafting benefit as a working method through which the child's voice will be better heard.</p>		

Key words

Child-oriented pedagogy, Hearing, The Storycrafting method

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 LAPSEN ÄÄNI KUULUVIIN-PROJEKTIN TIETOPERUSTA	3
2.1 Lapsilähtöinen pedagogiikka	3
2.2 Sadutus	5
2.2.1 Sadutus työmenetelmänä	6
2.2.2 Sadutuksen merkitys	7
2.3 Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutussuhde	9
3 LAPSEN ÄÄNI KUULUVIIN-PROJEKTIN SUUNNITTELU	12
4 LAPSEN ÄÄNI KUULUVIIN-PROJEKTIN TOTEUTUS	16
4.1 Sadutus vapaasta aiheesta	16
4.2 Sadutus kuva-herätteiden avulla	18
4.3 Sadutus esine-herätteiden avulla	20
4.4 Interventioiden lopetus	22
5 PROJEKTIN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	24
6 POHDINTA	31
LÄHTEET	
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Aikajana projektin etenemisestä	15

1 JOHDANTO

Toteutamme opinnäytetyömme projektina. Aiheenamme on lapsen ääni kuuluviin sadutuksen avulla. Projektimme tilaajana toimii Kokkolan kaupungin varhaiskasvatustoimi. Interventiot toteutetaan Peurankadun päiväkodissa Pomppulinna-ryhmässä. Työelämäohjaajanamme toimii ryhmän lastentarhaopettaja sekä päiväkodin johtaja. Valitsimme opinnäytetyömme aiheen varhaiskasvatuksen kentältä, koska tavoitteemme on saada sosiaalialan koulutuksen kautta myös varhaiskasvatuskelpoisuus.

Idea projektillemme on lähtöisin omasta kiinnostuksemme kohteesta. Ottaessamme yhteyttä päiväkotiin, päiväkodin johtaja oli kiinnostunut projektistamme, koska päiväkoti oli osallistunut jo aiemmin Satukeikka-projektiin. Näin ollen sadutus oli jo tuttua päiväkodin henkilökunnalle. Edellisestä projektista on jo kulunut kuitenkin sen verran kauan aikaa, että sadutuksen käyttö päiväkodin arjessa on jäänyt arjen jalkoihin eikä sen toteuttamiseen ole resursseja.

Projektimme tavoitteena on interventoiden kautta kokeilla erilaisia tapoja saduttaa lasta. Sadutustilanteissa käytämme yksilösadutusta, ryhmasadutusta, aihesadutusta sekä perussadutusta. Vertailemme erilaisia sadutustapoja lapsen kuulluksi tulemisen näkökulmasta. Projektimme tarkoituksena on tuottaa materiaalipaketti päiväkodin henkilökunnalle, jota he voivat hyödyntää kuullessaan lasta päiväkodin arjessa. Materiaalipaketissa hyödynnämme interventioiden pohjalta tehtyjä havaintoja sekä johtopäätöksiä.

Alun perin opinnäytetyömme aihe oli sadutus kielen kehityksen tukena. Projektimme tarkoitus ja tavoitteet muokkautuivat vielä interventioiden toteutuksen aikana. Olemme jalostaneet projektiamme yhdessä ohjaavan opettajamme kanssa, joka tuli mukaan projektiimme kesken interventioiden. Lopulliseksi aiheeksi muotoutui lapsen ääni

kuuluviin sadutuksen avulla. Keräämme jokaisen intervention jälkeen palautetta lapsilta sekä projektin loppuksi päiväkodin henkilökunnalta materiaalipaketin esittelyn yhteydessä.

2 LAPSEN ÄÄNI KUULUVIIN-PROJEKTIN TIETOPERUSTA

Sadutus on nykyään keskeinen osa lapsilähtöistä varhaiskasvatusta. Se on menetelmänä yksinkertainen ja helppo toteuttaa ja se monipuolistaa varhaiskasvatuspedagogiikkaa. (Kiisto & Krusius 2004, 20.) Keskitymme projektissamme tarkastelemaan varhaiskasvatusta lapsilähtöisen pedagogiikan näkökulmasta. Tarkastelemme myös lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutussuhdetta sekä sadutusta lapsilähtöisyyden sekä kuulluksi tulemisen näkökulmasta.

2.1 Lapsilähtöinen pedagogiikka

Lapsilähtöinen pedagogiikka on kehittynyt lapsikeskeisyyden renessanssin kautta. Lapsilähtöisessä pedagogiikassa korostetaan yhä enemmän sitä, että aikuiset mahdollistavat oppimisen lapselle, mutta oppiminen lähtee itse lapsesta. Kun taas aiemmassa lapsikeskeisessä toiminnassa oppimista säätelee kuitenkin aikuinen. (Niiranen & Kinos 2001, 61 ; Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 55-56.)

Pedagogiikalla tarkoitetaan tietoista opettamista ja kasvattamista. Se sisältää sekä lapsen yksilönä, että koko päiväkodin yhteisön kehittämisen. (Helenius 2008, 52.) Pedagogiikka näkyy päiväkodin arjessa, sen suunnittelussa sekä organisoinnissa. Toiminta tulee suunnitella päiväkodin pedagogiikan mukaan. Toimintaa rajataan ja painotuksia suunnitellaan pedagogiikan pohjalta. (Mikkola & Nivalainen 2009, 25.)

Lapsilähtöisessä pedagogiikassa korostetaan lasta aktiivisena osallistujana ja oppijana. Siinä nähdään lapsi toiminnan subjektina ja aikuisen merkitys ohjaavassa roolissa mahdollisimman vähäisenä. Lapsilähtöisen pedagogiikan perusajatuksena on toiminnan

lähteminen lapsesta itsestään. Tällä tarkoitetaan sitä, että lapsi osallistuu toiminnan tavoitteiden, menetelmien sekä sisällön suunnitteluun. Lapsilähtöisessä pedagogiikassa lapsi nähdään erityisenä yksilönä. Siinä otetaan huomioon myös se, että leikki on lapselle luontevin tapa oppia asioita. Lasten havainnointi, kuunteleminen sekä lapsen maailmaan tutustuminen nousevatkin kasvattajan tärkeimmiksi tehtäviksi. (Hujala ym. 2007, 55-57.)

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma on koottu valtioneuvoston periaatepäätöksestä varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista sekä Stakesin varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma asettaa reunaehdot kaupunki- ja päiväkotikohtaisille varhaiskasvatussuunnitelmille. Näiden reunaehto- jen puitteissa jokainen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan työstää kyseiselle kaupungille sopivaksi. Sen jälkeen jokainen päiväkotitoiminta voi edelleen työstää varhaiskasvatussuunnitelmasta omalle päiväkodilleen sopivan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 15-18 ; Stakes 2003, 7-8.)

Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma perustuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Toiminnan lähtökohdaksi on aina lapsen etu. Ammattilaisilla tulee olla aikaa lapsen yksilölliseen kohtaamiseen. Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelman mukaan lasten kanssa tulee keskustella, kuunnella heitä sekä kunnioittaa lasten ajatuksia ja mielipiteitä. (Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma 2010.) Peurankadun päiväkodissa korostetaan lapsilähtöistä kasvatustilannetta. Sen mukaan lapsen kuulluksi tuleminen sekä vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ovat tärkeitä keinoja, joiden avulla lapsilähtöistä kasvatusta toteutetaan. Lapset pyritään huomioimaan yksilöllisesti ja tukemaan heidän vuorovaikutustilanteita. (Peurankadun päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2010.)

2.2 Sadutus

Koulupsykologi Monika Riihelä aloitti sadutus-menetelmän kehittämisen 1970-luvun loppupuolella. Riihelä alkoi kehittää sadutusta, koska hän halusi saada lasten ajatukset paremmin esille. Sadutus-menetelmä on kehitetty mm. lasten aikakorttien ja kehittämishankkeiden kautta nykyiseen muotoonsa. Sadutus-menetelmän kehitys huipentui vuosiin 1995-1997, jolloin Monika Riihelä sekä tutkija Liisa Karlsson organisoivat Satukeikka-projektin. Projektin myötä menetelmä sai nimekseen sadutus ja siitä tuli valtakunnallisesti käytetty ja tunnettu menetelmä. (Karlsson 2005, 100 ; Karlsson 2000, 90-91.)

Sadutuksella on suurempi merkitys kuin pelkkä sadutustapahtuma. Saduttaja joutuu pohtimaan omia vuorovaikutukseen ja lasten kohtaamiseen liittyviä asioita, jotka puolestaan vaikuttavat hänen kasvatuskäsityksensä. (Kiisto & Krusius 2004, 20.) Projektissamme pyrimme sadutuksen avulla takaamaan lapsilähtöisyyden toteutumisen. Annamme lapselle mahdollisuuden tulla kuulluksi ja tuoda esille omat ajatuksensa.

Sadutuksen tavoitteena on, että lapsi tulee kuulluksi ja saa tuoda omia ajatuksiaan julki. Sadutus on sadutettavan ja saduttajan välinen vuorovaikutuksellinen tilanne, joka on aina sidottu tiettyyn aikaan, paikkaan ja tilanteeseen. Siihen vaikuttaa lisäksi sadutettavan ja saduttajan välinen vuorovaikutussuhde. Sadutuksessa lapsi nähdään aktiivisena osallistujana. On tärkeää, että lapsi huomaa sen, että häntä kuunnellaan ja hänen sanomansa asiat koetaan tärkeiksi. Sadutuksella ei haeta lapselta oikeita vastauksia, vaan se on lapselle yksi keino tulla kuulluksi. Lapsen sadusta heijastuu hänen oma koettu elämänsä sekä hänelle tutut ja tärkeät asiat, eikä niitä saisi koskaan tulkita tai arvioida. (Karlsson 2005, 110-112 ; Karlsson & Riihelä 2012, 172-174.) Yleisimpiä lähtökohtia sadun syntymiselle ovat lapsen omat kokemukset, jokin tuttu satu tai tilanteeseen liittyvät asiat. Kaikille näille lähtökohdille on yhteistä se, että lapsi itse päättää, mitä asioita hän sadussaan käsittelee, mitkä sulkee pois ja minkä näkökulman hän satuunsa valitsee. (Karlsson & Riihelä 2012, 175.)

Sadutuksessa lapsi toimii kertojana, pohtijana ja kysyjänä ja aikuinen keskittyy kuuntelemiseen. Aikuinen ei kuitenkaan ole passiivinen toimija, vaan häneltä vaaditaan keskittymistä kuunteluun. Yleensä aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutustilanteessa aikuinen on se, joka johtaa vuorovaikutustilannetta. Sadutuksessa roolit ovat päinvastoin. (Karlsson 2012, 46.)

Ennen sadutuksen aloittamista lapselle kerrotaan tarkasti sadutuksen idea. Saduttaja pyytää lasta kertomaan sadun ja kirjaa sen sanatarkasti eikä korjaa mahdollisia virheitä. Saduttaja ei myöskään saa puuttua sadun sisältöön tai kulkuun. Kun satu on valmis, se luetaan lapselle ääneen. Tämän jälkeen satuun voi tehdä muutoksia, jos lapsi haluaa korjata jotain. Lapselle on tärkeää, että hänen satuaan luetaan ääneen myös muille esimerkiksi lapsille tai vanhemmille. (Karlsson 2005, 117 ; Karlsson & Riihelä 2012, 174-175.) Projektissamme huomioimme sen, että lapselle on tärkeää, että hänen satujaan luetaan ääneen. Lueimme lasten satuja koko lapsiryhmälle sekä mahdollistamme satujen lukemisen kotona kokoamalla jokaiselle lapselle henkilökohtaisen satuvihon.

2.2.1 Sadutus työmenetelmänä

Kun aikuinen kysyy lapselta kysymyksiä, lapsi vastaa yleensä niin kuin luulee aikuisen haluavan hänen vastaavan. Usein vastaus on myös aikuisille viihdettä. Kysymys ja sen esittämistapa vaikuttavat siihen, millaista tietoa saadaan selville. Lapsen vastaukset voivat olla usein myös yllättäviä. (Kauppinen, Sommers-Piironen, Vainio, Mäkelä, Vilmilä & Kataja 2011, 17.) Kun sadutimme projektissamme lapsia, emme kysyneet kysymyksiä, vaan lapsi saa täysin vapaasti kertoa niitä asioita, joita haluaa ja kokee tärkeäksi. Näin saadaan esille lapsen aitoja ajatuksia ja mielipiteitä eikä niitä, joita aikuinen haluaa kuulla. Kun sadutuksessa ei kysytä lapselta kysymyksiä, hänelle ei tule sellaista tunnetta, että häneltä odotettaisiin tiettyjä vastauksia.

Sadutuksen perusajatuksena on se, ettei lapselle anneta sadun tueksi minkäänlaista aihetta, esimerkiksi kuvaa. Tämän katsotaan rajaavan liikaa lapsen luovuutta, sekä sitä mistä lapsi kertoo sadun. Lasta kehoitetaan kertomaan satu, eikä kysytä haluaako lapsi kertoa satua. Perussadutuksessa lapsi kertoo sadun omavalintaisesta aiheesta. Lapsia voidaan saduttaa yksilönä, parina tai ryhmänä. (Kiisto & Krusius 2004, 16.)

Perussadutuksen lisäksi sadutusta toteutetaan aihesadutuksena, jossa lapsi kertoo sadun aikuisen valitsemasta aiheesta. Aihe annetaan lapselle kertomalla sadun aihe, esimerkiksi metsä, ei kertomalla juonenkäänteitä tai muuta sadun kulkuun vaikuttavia tekijöitä. (Kiisto & Krusius. 2004, 18.) Projektissamme käytämme sekä perussadutusta että aihesadutusta. Aihesadutuksessa tulemme hyödyntämään erilaisia esineitä ja kuvia. Herätteillä vaikutamme vähemmän lapsen sadun kulkuun, kuin jos sanallisesti ohjaisimme lasta kertomaan esimerkiksi metsä-sadun.

2.2.2 Sadutuksen merkitys

Esteettinen orientaatio on käsitteenä laaja. Esteettinen orientaatio perustuu havaitsemiseen, kuuntelemiseen, tuntemiseen sekä luomiseen. Tämän orientaation avulla lapselle syntyy omakohtaisia aistimuksia, kokemuksia sekä tuntemuksia. Lapsen omat arvostuksen kohteet, asennoitumiset tilanteisiin sekä näkemykset alkavat hahmottua esteettisen orientaation myötä. (Stakes 2003, 28.) Sadutustilanteessa esille nousevat havaitseminen, luominen ja kuunteleminen. Sadutuksen myötä lapsi vahvistaa omia kokemuksiaan sekä tuntemuksiaan ja tuo ne esille.

Kun lapsi kertoo omaa satuaan, hän pääsee käyttämään oikeuttaan omaan kerrontaansa sekä omaa mielikuvitustaan. Sadutus vaikuttaa lapsen itsetuntoon ja itseluottamukseen positiivisella tavalla. Lapset kokevat onnistumisen tunteita kertoessaan ja kuulleessaan oman satunsa. Lapset ovat ylpeitä omasta tuotoksestaan. Hyvällä itsetunnolla on tärkeä merkitys ihmisen kasvuun ja kehitykselle. (Karlsson 2000, 125-129.) Sadutuksen avulla voidaan rohkaista lasta kertomaan omia ajatuksiaan rohkeammin myös sadutustilanteen

ulkopuolella. Sadutus voi myös toimia keinona, jonka avulla lapsi käsittelee elämänsä iloja ja suruja. (Karlsson 2005, 119.)

Sadutuksen kautta lapsi voi osallistua aktiivisesti toimintaan. Sadutus on aikuisen kiireetöntä huomiota sekä aitoa läsnäoloa lapselle. (Kiisto & Krusius 2004, 19-20.) Kun lasta sadutetaan säännöllisesti, tulevat sadutuksen hyödyt parhaiten esille. Lapset joita sadutetaan säännöllisesti tottuvat tuomaan julki omia ajatuksiaan erilaisissa tilanteissa. Tämän lisäksi myös lasten itsevarmuus kasvaa sadutuksen myötä. (Karlsson 2006, 9.) Sadutustilanteessa lapsi saa aikuisen jakamattoman huomion hetkeksi ja kokee itsensä tällöin tärkeäksi. Lapsen kertoessa satua kahden kesken lapsi on helpompi huomioida yksilönä. (Karlsson 1999, 151).

Sadutuksen myötä ammattilainen saa välineen kuulla lasta ja ymmärtää lapsen toimintaa. Lapset pystyvät sadutuksen kautta osallistumaan toiminnan suunnitteluun ammattilaisen kanssa, kun he pystyvät tuomaan omasta mielestään tärkeitä ja olennaisia asioita esille. Ammattilainen pysyy muuttuvan lasten kulttuurin mukana sadutuksen tuoman tiedon avulla. (Karlsson 2005, 119.) Sadutustilanteet edistävät yhdessäoloa ja luovat yhteenkuuluvuudentunnetta saduttajan ja sadutettavien välille. (Karlsson 2006, 8-9).

Riihelän ja Karlssonin Satukeikka-projektissa 1995-1997 saaduissa materiaaleissa ammattilaiset ovat kertoneet, mitä sadutus on merkinnyt heille. He kertovat oppineensa kuuntelemaan lasta luontevammin, helpommin ja uudella tavalla. He kokivat, että osasivat olla projektin jälkeen paremmin läsnä lasten kanssa. Lasten kuuntelu oli useimmille tuonut uusia ideoita työhön sekä työn toteutukseen. Useimmille sadutus-menetelmä jäi osaksi päiväkodin arkea. (Karlsson 2000, 129-134.)

Yksilöiden lisäksi sadutus vaikuttaa myös koko päiväkotiyhteisöön. Sadutus auttaa ryhmäyttämään lapsia entistä paremmin. Esimerkiksi pienryhmä-sadutus sekä satujen lukeminen ääneen koko ryhmälle edistää ryhmäytymistä. Sadutustuokioiden avulla

päiväkotiryhmän aikuiset sekä lapset oppivat tuntemaan toisiaan ja toistensa ajattelutapaa paremmin. Tällöin luottamus heidän välillään kasvaa. (Kiisto & Krusius 2004, 19.)

2.3 Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutussuhde

Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutussuhde näkyy kaikessa päiväkodin toiminnassa. Aikuinen on tässä vuorovaikutussuhteessa vastuussa sen toimimisesta, vaikka lapset osaltaan vaikuttavatkin siihen ratkaisevasti. Vuorovaikutuksen tulisi olla lasta kunnioittavaa, kuuntelemista sekä lapsen aitoa kohtaamista. (Kalliala 2008, 11.) Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus on sosiaalista toimintaa, johon molemmat osallistuvat omien tietojen ja kokemustensa pohjalta. Onnistunut vuorovaikutus perustuu aikuisen kykyyn ymmärtää lapsen ajattelu- ja kokemusmaailmaa. Tällainen kasvattajan ja lapsen välinen vuorovaikutus on yksi esimerkki kasvatusvuorovaikutuksesta. Tällaisessa lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutussuhteessa lapsi oppii uusia asioita sekä rakentaa omaa maailmankuvaansa. Kasvatusvuorovaikutus nähdään varhaiskasvatuksen keskeisenä toimintamallina. (Nummenmaa & Karila 2011, 16-17, 102-103.)

Sekä Yk:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa artiklan 12 mukaan että Suomen Perustuslain artiklan 6 mukaan lasta tulee kuulla ja hänen mielipiteensä ottaa huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti (Lasten oikeuksien yleissopimus 60/1991 ; Suomen perustuslaki 11.6.1999/731). Kuunnella voi monin tavoin. Kuulemista ja kuuntelemista käytetään usein tarkoittamaan samaa asiaa. Ne eivät kuitenkaan sitä ole. Joskus kuulemme lapsen, mutta emme aidosti keskity kuuntelemaan, mitä lapsi meille kertoo. Usein mieleen jäävät ne asiat, jotka kiinnostavat kuulijaa ja tukevat kuulijan ennakkokäsityksiä. Aitoa kuuntelemista on vastavuoroinen vuorovaikutus, jolloin kuuntelija asettuu kertojan asemaan. Tällöin ei kuulla sitä, mitä kuulija haluaa kuulla, vaan se, mitä kertoja haluaa kertoa. (Karlsson 2006, 7.)

Kuulluksi tuleminen on lapselle keino päästä vaikuttamaan esimerkiksi päiväkodin tai kodin toimintaan. Kuulluksi tuleminen ja vaikuttaminen lasta itseä koskevissa asioissa ovat keinoja lapsen osallisuuteen. Lapselle on tärkeä, että hän saa kokemuksia yhteisöön kuulumisesta sekä siitä, että voi vaikuttaa omien mielipiteidensä kautta. Kuulluksi tuleminen vahvistaa lapsen kokemusta omasta itsestään. (Turja 2011, 46-48.) Viimeaikaisissa tutkimuksissa koskien lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutussuhdetta sekä kehitettäessä ammattikäytäntöjä on kiinnitetty erityistä huomiota lapsen äänen kuulemiseen sekä lapsen aitoon kuuntelemiseen. (Nummenmaa & Karila 2011, 102).

Liisa Karlsson (2012, 35) pohtii artikkelissaan ”Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla” lapsen äänen merkitystä. Onko lapsen puhe riittävää määritelmä lapsen äänelle vai haetaanko ymmärrystä siitä, mikä lapsesta on tärkeää? Aikuisen tulee antaa lapsen ajatuksille arvoa eikä vain poimia lapsen puheesta niitä asioita, joita itse pitää tärkeänä. Lapsen ääni tulee näkyväksi vasta silloin, kun hänen ajatuksensa ovat konkretisoituneet arjen toimintaan.

Lapsen osallisuudella tarkoitetaan sitä, että lapsi saa vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä saa osallistua päätöksentekoon iän ja kehitystason mukaisesti. Osallisuus perustuu aikuisen ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen sekä yhteistyöhön. Tämä on tärkeää, koska lapsen tulee olla tietoinen vaikutusmahdollisuuksistaan. Jotta lapsi pystyisi osallistumaan ja vaikuttamaan, tulee aikuisen kuunnella lasta sekä ottaa tämän mielipiteet huomioon. (Sosiaaliportti 2014.) Lapsen osallisuuden toteutuminen vaatii aina lapsen aitoa kuuntelemista. (Karlsson 2006, 7.)

Lasten osallisuus nähdään moniulotteisena. Oleellisinta osallisuuden toteutumisessa on lapsille annettavan tiedon määrä ympäristöstä ja toiminnasta sekä se, kuinka paljon lapset pystyvät itse vaikuttamaan ja kuinka he itse kokevat oman osallisuutensa. Tiedon määrä vaikuttaa siihen, kuinka paljon lapset pystyvät tuomaan esille omia ideoitaan ja vaikuttaa toimintaan. Tämän seurauksena lapsen oma ajatus ja tunne hänen omasta osallisuudestaan kasvaa. Lasten on helpointa päästä vaikuttamaan itseä koskeviin asioihin esimerkiksi mitä leikkiä leikkii. Päiväkodissa lapset pääsevät harvoin päättämään yhteisistä asioista kuten

esimerkiksi päiväkodin säännöistä. Aikuiset tekevät yleensä tällaisen päätökset. Lasten on helpompi osallistua päättämään lyhytkestoisista asioista kuten esimerkiksi mihin päiväkodin retki tehdään. Tilanteisiin, joiden vaikutukset ovat pitkäkestoisempia, on lapsen vaikeampi päästä vaikuttamaan. Lapsen ikä ja kehitystaso vaikuttavat lapsen osallisuuden toteutumiseen. (Turja 2011, 48-51.)

Lasten osallisuuteen liittyy vahvasti tieto-osallisuus sekä materiaaliset resurssit. Tieto-osallisuudella tarkoitetaan lapsen tietomäärää päätettävistä asioista. Tietomäärän puute saattaa vähentää lapsen osallisuutta niihin asioihin, joista päätetään. Aikuisen tulee antaa lapselle riittävästi tietoa siten, että lapset ymmärtävät asian. Materiaalisilla resursseilla tarkoitetaan tiloja sekä välineitä, joita toimintaan tarvitaan. Lapset eivät välttämättä pääse käyttämään näitä materiaalisia resursseja itsenäisesti. He eivät myöskään välttämättä tiedä kaikkien välineiden olemassaolosta. (Turja 2011, 51.)

Kun lapsi pääsee osallistumaan, hänelle kehittyy tietoisuus siitä, että häntä kuullaan ja hän pystyy vaikuttamaan toimintaan ja häntä koskeviin asioihin. Tietoisuus osallisuudesta vahvistaa lapsen itsetuntoa. On tärkeää, että lapsi kokee, että hänen ideohinsa ja ajatuksiinsa suhtaudutaan vakavasti. Osallisuuden kokeminen on hyvin yksilöllistä, mutta johtavana ajatuksena tässä on kuitenkin se, että lapsi toimii vuorovaikutuksessa muiden lasten sekä etenkin aikuisten kanssa. (Turja 2011, 52.)

3 LAPSEN ÄÄNI KUULUVIIN-PROJEKTIN SUUNNITTELU

Aloitimme projektimme suunnittelun syksyllä 2012. Aiheenamme oli kiusaamisen ennaltaehkäisy varhaiskasvatuksessa. Esittelimme tämän aiheen aihepiiriseminaarissa joulukuussa 2012. Otimme yhteyttä Peurankadun päiväkodin johtajaan keväällä 2013 ja sovimme ensimmäisen tapaamisen hänen kanssaan. Hän kuunteli suunnitelmamme ja oli sitä mieltä, että voimme toteuttaa projektimme Peurankadun päiväkodissa. Esittelimme projektisuunnitelmamme seminaarissa omalle sosionomi-ryhmällemme toukokuussa 2013. Kesän 2013 aikana aiheemme täsmentyi kuitenkin Sadutus- projektiksi. Aluksi näkökulmana oli sadutus kielen kehityksen tukena, mutta interventioiden aikana muutimme sen vielä uudelleen. Lopullinen aiheemme oli: Lapsen ääni kuuluviin! – sadutus- projekti Peurankadun päiväkotiin.

Kävimme syksyllä 2013 esittelemässä aiheemme myös Kokkolan varhaiskasvatuskoordinaattorille. Esittelimme myös uudelleen painottuneen aiheemme Peurankadun päiväkodin johtajalle. Samalla sovimme, että toteutamme projektimme 3-5-vuotiaiden Pomppulinna-ryhmässä. Otimme yhteyttä myös ryhmän lastentarhaopettajaan. Palautimme projektisuunnitelmamme (LIITE 1) ensimmäisen kerran lokakuussa 2013. Se hyväksyttiin tammikuussa 2014 ja silloin saimme myös tutkimusluvan (LIITE 2). Tutkimuslupa haettiin Kokkolan kaupungin varhaiskasvatuskoordinaattorilta.

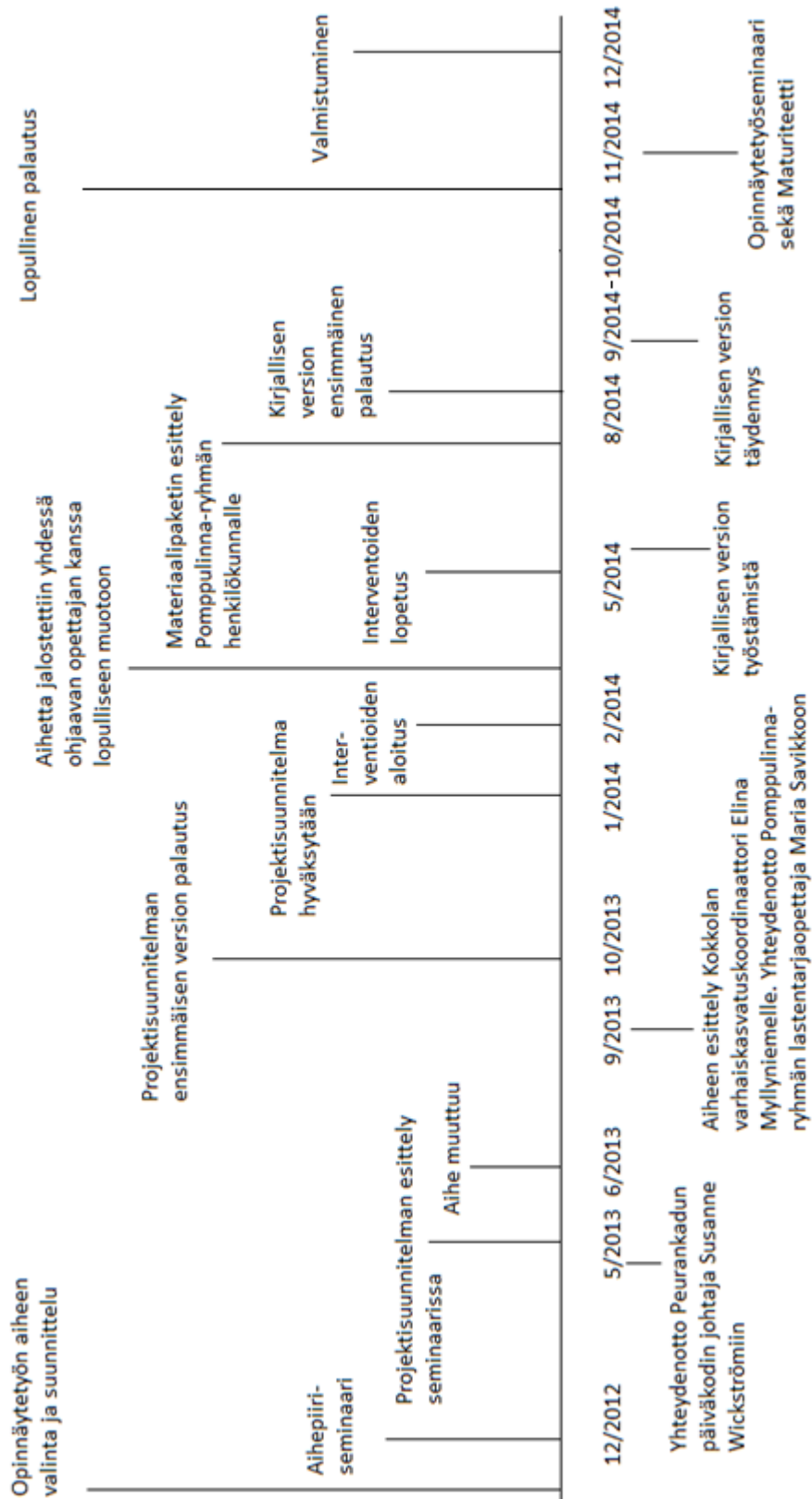
Toteutimme opinnäytetyömme projektiopinnäytetyönä. Lopputuotoksena projektissamme oli materiaalipaketti (LIITE 3) päiväkodille, jota he voivat hyödyntää lapsen kuulluksi tulemiseen. Valitsimme yhteistyökumppaniksemme päiväkodin, joka sijaitsee keskustan ulkopuolella. Arvelimme, että sijaintinsa vuoksi päiväkodissa toteutetaan vähemmän opinnäytetöihin liittyviä projekteja kuin keskustan päiväkodeissa. Suunnittelimme interventioiden aikataulut siten, että ne häiritsivät mahdollisimman vähän päiväkodin normaalia arkea ja olivat sisällytettävissä päiväjärjestykseen.

Projektissamme toimitimme jokaisen projektiin osallistuvan lapsen vanhemmille lupalomakkeen, jossa kysyimme suostumuksen lapsen osallistumisen projektiin. Selitimme siinä myös projektin sisällön sekä sen, mihin lasten satuja hyödynnettiin. Lomakkeessa mainittiin myös, ettei lasten nimiä tai muita tietoja, joista lapsen voi tunnistaa, tule näkyviin. Säilytämme kaikki tiedot luottamuksellisesti ja salassapitovelvollisuutta noudattaen. Lasten tuotokset hävitetään projektin jälkeen asianmukaisesti. Vanhemmilla oli mahdollisuus päättää, saiko lapsi osallistua projektiimme. Tällä takasimme sen, että toteutimme projektin eettisesti.

Aloitimme interventiot helmikuussa 2014. Hyödynsimme ohjaavaa opettajaamme interventioiden aikana sekä niiden jälkeen. Ohjaava opettajamme pääsi tutustumaan työhömmme tarkemmin vasta kolmannen intervention jälkeen. Suunnittelimme yhteistyössä ohjaavan opettajamme kanssa jäljellä olevien interventioiden sisältöä sekä materiaalipaketin tuottamista.

Tarkistimme myös projektimme tavoitteet ja syvensimme niitä. Täsmennyksen jälkeen prosessitavoitteenamme oli oppia hallitsemaan projekti kokonaisuutena. Päiväkodin prosessitavoitteeksi asetimme sen, että sadutus jäisi yhdeksi työmenetelmäksi päiväkotiin. Lapsen prosessitavoitteeksi asetimme sen, että lapsi saa yhden keinon lisää tulla kuulluksi päiväkodissa. Omaksi oppimistavoitteeksemme asetimme syventää tietämystä sadutuksesta työmenetelmänä, projektin hallinnasta sekä lapsen kuulluksi tulemisesta. Päiväkodin oppimistavoitteeksi muodostui uusien ideoiden hyödyntäminen työmenetelmänä lapsen kuulemiseen sadutuksen avulla. Lapsen oppimistavoitteeksi asetimme sadutukseen tutustumisen ja osallistumisen. Tulostavoitteeksemme asetimme varhaiskasvatuskelpoisuuden saavuttamisen sekä materiaalipaketin kokoamisen. Päiväkodin tulostavoitteeksi muodostui se, että he saivat kokoamamme materiaalipaketin käyttöönsä. Lapsen tulostavoitteeksi asetimme sen, että lapsi sai yhden keinon lisää ilmaista itseään. Lisäksi hän sai mahdollisuuden tuoda omia mielipiteitään ja ajatuksiaan esille sanallisesti ja kuvallisesti. Lapsen tulostavoitteena oli myös satuvihkon kokoaminen portfolioon.

Kirjoitusvaiheessa saimme ohjaavalta opettajaltamme käytännön neuvoja kirjallisen työn rakenteeseen. Työelämäohjaajanamme toimi Peurankadun päiväkodin Pomppulinna-ryhmän lastentarhanopettaja. Allekirjoitimme lastentarhaopettajan kanssa opinnäytetyösopimuksen. (LIITE 4) Saimme interventiot päätökseen toukokuussa 2014. Tämän jälkeen keskityimme päätoimisesti projektin kirjallisen version työstämiseen. Elokuussa 2014 kävimme esittelemässä kokoamamme materiaalipaketin Peurankadun päiväkodin Pomppulinna-ryhmän henkilökunnalle. Palautimme projektimme ensimmäisen version ohjaavalle opettajallemme elokuussa 2014. Projektimme eteneminen on kuvattu aikajanan avulla (KUVIO 1).

KUVIO 1. Aikajana projektin etenemisestä.

4 LAPSEN ÄÄNI KUULUVIIN-PROJEKTIN TOTEUTUS

Toteutimme projektimme toiminnallisen osuuden yhtenätoista interventiona. Yhdeksällä kerralla sadutimme lapsia ja kaksi viimeistä interventiokertaa toimivat lopetuskertoina. Toinen lopetuskerroista toteutettiin lasten kanssa ja toisella kerralla esittelimme materiaaalipaketin päiväkodin henkilökunnalle. Interventioiden jälkeen keräsimme palautetta myös lapsilta kotiin vietävällä lomakkeella.

4.1 Sadutus vapaasta aiheesta

Kaksi ensimmäistä interventiota toteutettiin yksilösadutuksena ja kolmas ryhmäsadutuksena. Ensimmäisten interventioiden tavoitteena oli tutustuttaa lapset sadutuksen maailmaan. Kaikilla kolmella sadutuskerralla lapset saivat vapaasti valita aiheen, josta kertoivat sadun. Sadutus-menetelmä oli usealle lapselle vielä täysin outo, joten olimme varautuneet sadustilanteeseen myös valmiilla aiheella, jos lapset eivät keksineet aihetta itse. Kahdella ensimmäisellä kerralla valmiina aiheenamme oli ”Olipa kerran koira”. Ryhmäsadutuskerralla valmiina aiheenamme oli ”Olipa kerran talvi”. Ryhmäsadutuskerralla valmista aihetta ei tarvinnut käyttää, mutta yksilösadutuskerroilla tarjosimme muutamalle lapselle valmista aihetta, koska he eivät itse keksineet sadulleen aihetta.

Yksilösadutuskerroilla olimme jakaneet ryhmän kahtia siten, että ensimmäisellä kerralla sadutimme viisivuotiaat lapset ja toisella kerralla kolme- ja neljävuotiaat lapset. Ryhmäsadutuksessa jokaisessa ryhmässä oli sekaisin eri-ikäisiä lapsia. Jokaisessa ryhmässä oli neljä lasta. Sadutimme lapset erillisessä tilassa siten, että tilanne olisi mahdollisimman rauhallinen. Työnjakomme ensimmäisissä interventioissa oli niin, että toinen kirjasi ylös lasten kertomat sadut ja toinen ohjasi lasta. Kerroimme lapselle, että hän

saa kertoa sadun valitsemastaan aiheesta ja se kirjataan ylös. Sen jälkeen satu luetaan lapselle ääneen ja tarvittaessa lapsi voi vielä korjata sitä tai lisätä siihen jotain.

Osalle lapsista oli todella haastavaa keksiä sadun aihetta ja yleensäkin kertoa satua. Osasta selvästi huomasi, että he jännittivät vielä meitä ja tilannetta. Kysyttäessä osa lapsista sanoikin, että heitä jännittää. Aluksi istuimme kaikki pöydän ääressä, mutta jo ensimmäisen sadutettavan jälkeen huomasimme, ettei se todellakaan toimi. Tunnelma oli liian jäykkä ja lapsi koki sen epämukavaksi. Vaihdoimme asetelman siten, että istuimme kaikki kolme lattialla. Tämäkään ei ollut hyvä, koska tietokone vei lapsen huomio ja ohjasi sadun kulkua. Monet alkoivat kertomaan tietokoneesta ja tietokonepeleistä. Vaihdoimme asetelman niin, että saduttaja ja lapsi jäivät istumaan lattialle ja sadun kirjaaja oli tietokoneen kanssa pöydän ääressä taustalla. Päädyimme kuitenkin melko pian siihen, että kirjoitamme sadut käsin, koska tietokone vei liikaa lapsen huomiota. Ensimmäisten kertojen jälkeen vaihdoimme asetelmaa myös siten, että sadutustilanteessa oli läsnä vain lapsi sekä yksi saduttaja.

Lapset tarvitsivat alussa todella paljon ohjausta kuten esimerkiksi herätteleviä kysymyksiä sekä aiheen pohdintaa yhdessä. Kun lapset pääsivät alkuun sadun kanssa, ohjausta ei juurikaan tarvittu. Ensimmäisten kertojen perusteella oli helppo havaita, kenen lapsista oli helppo käyttää kieltä ja kenellä kielen käyttö oli vielä haastavaa. Sadut eivät ensimmäisillä kerroilla olleet vielä kovin johdonmukaisia. Niissä tuli esille pääosin se, mitä tehdään, mitä tehdään seuraavaksi ja mitä sen jälkeen. Saduissa ei tullut kuvailua eikä mitään tarkentavaa tietoa. Varsinkin ryhmäsadutustilanteessa melko harva osasi jatkaa loogisesti tai ollenkaan edellisen sanomasta asiasta. Monta kertaa satu jäi jumittamaan kun toisteltiin kerta toisensa jälkeen esimerkiksi ”olipa kerran”.

Palautetta kysyttäessä suurin osa lapsista sanoi kertovansa satua mieluiten yksin. Yksi lapsista sanoi myös, että kertoo mieluiten kaverin kanssa kahdestaan. Lisäksi yksi lapsista oli sitä mieltä, ettei jatkossa halua kertoa satua ollenkaan. Useimmista lapsista sadun kertominen oli mukavaa, mutta muutama lapsista ei siitä pitänyt.

4.2 Sadutus kuva-herätteiden avulla

Käytimme interventioissa herätteinä neljällä kerralla erilaisia kuvia. Yhdellä kerralla annoimme lapsille herätteeksi kuusi valmista kuvaa (LIITE 5). Toisella kerralla lapsi sai itse piirtää ja kertoa sadun omasta piirustuksestaan. Kolmannessa kuva-herätteessä olimme ottaneet valokuvan päiväkodista (LIITE 6). Lapsi sai jatkaa päiväkotikuvaa piirtämällä ja kertoa sadun kuvasta. Neljännellä kerralla käytimme herätteenä kirjaa. Emme lukeneet lapselle kirjaa, vaan lapsi sai hyödyntää kirjan kuvia halutessaan kertoessaan satua.

Kuudesta kuvasta lapset hyödynsivät lähes kaikkia kuvia tasapuolisesti. Lapset kiinnittivät kuvien pieniin yksityiskohtiin hyvin huomioita ja muutenkin tutkivat kuvia tarkasti. Osalle selvästi helpotuksena oli se, että tilanteessa oli apuna kuvia. Osa lapsista kuitenkin sanoi, että oli kivempi kertoa satua ilman kuvia ja he olisivat halunneet keksiä sadun ihan omasta päästä. Jotkut lapsista kuitenkin enemmän totesivat, mitä kuvissa näkivät. Lapset olivat avoimempia kuin ensimmäisillä kerroilla, jolloin aiheen sai valita vapaasti itse. Kun lapsille antoi aikaa miettiä, heiltä syntyikin tarinoita hyvin. Lapsista huomasi, että tilanne oli rennompaa ja helpompaa, kun tilanteessa oli kahdestaan. Monelta lapselta tuli juttua paljon sadun ohikin. He tykkäsivät selvästi siitä, kun joku kuunteli ja oli heitä varten tilanteessa. Itse koimme, että sadutus oli henkilökohtaisempaa, kun tilanteessa oli läsnä vain kaksi.

Toisessa kuva-herätteessä jaoin lapsille paperin, jonka keskellä oli pieni kuva päiväkotirakennuksesta ja osasta pihaa. Lapsi sai jatkaa vapaasti piirustusta. Kerroimme lapsille, että he saavat piirtämisen jälkeen kertoa sadun omasta piirustuksestaan. Vaikka kuvassa oli tunnistettavasti päiväkodin rakennus, se ei johdatellut kaikkia kertomaan päiväkodista. Pohdimme, voisiko tästä päätellä, että lapset kertovat loppujen lopuksi siitä, mistä itse haluavat, vaikka heräte johdattelisi heitä tiettyyn suuntaan. Lapsilla on siis tarve puhua tai kertoa jostakin asiasta. Osassa saduista herätteen päiväkotiaihe heijastui lapsen satuun. Joidenkin tarinassa kerrottiin päiväkodista ja päivän sisällöstä. Jotkut puolestaan kertoivat omasta ryhmästä. Tällä herätteellä saimme esiin lapsen ajatuksia päiväkodista sadun myötä, vaikka usealla sadun pääpaino olikin jossain muussa aiheessa.

Kolmannessa kuva-herätteessä jokainen lapsi sai piirtää vapaasti oman piirustuksen ja sen jälkeen kertoa tarinan siitä. Lapset piirsivät pienryhmissä kolme lasta kerrallaan, jotta jokainen lapsi pääsi kertomaan sadun heti piirustuksen valmistuttua. Kuitenkin kaikki kolme olivat usein valmiita yhtä aikaa, mikä vaikeutti sadutus- tilannetta ja osa lapsista joutui odottamaan vuoroaan. Odottamisen takia lapsista tuli levottomia. Ideaali tilanne olisi ollut, että jokainen lapsi olisi päässyt piirtämään kuvan ensin yksin ja saanut samalla kertoa piirustuksestaan satua. Kun lapset joutuivat odottelemaan aika paljon ennen kuin kertoivat sadun, pohdimme sitä, että kuinka paljon odottaminen vaikutti sadun sisällön lopputulokseen. Kertoiko lapsi alkuperäisen satunsa, unohtuiko se odottelun aikana ja keksikö hän sadutus- tilanteessa uuden sadun piirustuksestaan? Tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että satu on kuitenkin lapsen aitoa tuotosta, vaikka satu matkalla muuttuisikin.

Neljäntenä kuva-herätteenä käytimme kirjaa. Emme ohjeistaneet lasta käyttämään pöydällä ollutta kirjaa, vaan odotimme lapsen keksivän kirjan käytön itse jos sitä halusi käyttää. Kirja oli kuitenkin selkeästi nähtävissä suoraan lapsen edessä. Suurin osa lapsista hyödynsi kirjaa sadussaan jotenkin. Muutama lapsista ei noteerannut kirjaa ollenkaan, ainakaan siten, että se olisi ollut selkeästi nähtävissä sadussa. Osa katsoi kirjan kantta ja käytti sitä sadun tukena. Osa puolestaan selasi kirjan sivu sivulta ja käytti joka sivua sadussaan. Näillä lapsilla sadussa näkyi osittain kirjan juoni. Joitakin lapsia hämmensi se, että ei annettu suoraa ohjetta käyttää kirjaa, vaan kirja oli lapsen edessä tarjolla. Yksi lapsista tuijotti kirjan kantta ja sanoi, ettei keksi yhdestä kuvasta mitään, tällöin annettiin ohje, että saa katsoa kirjan sisältöä.

Kirjan käyttö rajasi lapsen satua aika paljon. Koimme etteivät lapset saaneet käyttää omaa luovuuttaan vapaasti. Käyttämämme kirjat eivät olleet klassisia perussatuja, mutta kirjoissa oli joitain tuttuja elementtejä. Halusimme tällä interventiolla kokeilla sitä, kuinka paljon lapset tarvitsevat herätteitä ja kuinka lapsi reagoi tällaiseen ristiriitaiseen viestiin. Tällöin lapsi sai itse oivaltaa kirjan tai jättää sen huomiotta. Kirja ohjasi lapsen satua merkittävästi ja vaikutti täten sadun kulkuun. Kuitenkin sadut olivat lasten omia tuotoksia ja niistä heijastui oma eletty elämä ja kokemus. Vaikka heräte ohjasikin lasta jopa liikaa, lapsi tuli aidosti kuulluksi sadutus-tilanteessa.

Lapset kertoivat luontevasti satua, kun tukena oli omaakin tuotosta. Näillä menetelmillä, joissa lapsi sai itse luoda herätteen, satu syntyi helpoiten ja sadut olivat pidempiä kuin muita herätteitä käytettäessä. Lapset saivat käyttää omaa luovuuttaan vapaasti ja saivat tuoda esille omia ajatuksiaan ja mielipiteitään. Näillä menetelmillä voi taata sen, että lapsen ääni tulee varmasti kuuluviin ja lapsi saa kertoa juuri sen, mitä haluaa ilman, että sitä yritetään rajata mitenkään. Tämä toimii paremmin kuin sellainen menetelmä, jossa lapsi kertoo pelkästään sadun. Piirustus toimii tukena lapsen sadulle ja se luo ”raamit” lapsen sadulle. On varmasti lapselle helpompi ensin piirtää ja kertoa satu siitä kuin, että pitäisi kertoa satu yhtäkkiä ilman mitään tukea. Monet kertoivat myös piirtämisen aikana, mitä heidän piirustuksessaan on.

4.3 Sadutus esine-herätteiden avulla

Kahdessa sadutus- tilanteessa käytimme hyväksemme erilaisia konkreettisia esineitä, joita toimme lapsille herätteeksi. Ensin herätteenä toimi nukkekoti ja sen rinnalla oli kotiin liittyviä muita esineitä, kuten ihmisiä, koira sekä auto. Toisen kerran kokeillessa tällaista esineherätettä aiheenamme oli luonto. Toimme sadutus- tilanteeseen asioita luonnosta: kepin, kaarnaa, kiven, havunoksan, jäkälän, kävyn, mustikanvarvun sekä kasvin.

Huomasimme että lapsen oli helpompi aloittaa satu, kun saatavilla oli jotain rekvisiittaa. Nukkekotieräte ohjasi lapsia enemmän kertomaan perheestä ja perheen arjesta satua, kuin luontokappaleet. Satuillessaan nukkekodista osa lapsista leikki kertomansa sadun samanaikaisesti. Osa lapsista oli jo hoksannut sadutuksen menetelmänä. Osa lapsista jopa korjasi omaa satuansa tai lisäsi siihen osia. Lapset kyllä huomasivat heti jos jotain puuttui. He saattoivat välillä kesken sadunkin muistuttaa, että tämä kuuluu satuun. Lapset kuuntelivat mielellään, kun satu luettiin lopuksi. He ovat selvästi ylpeitä omista tuotoksistaan.

Luontokappaleiden kohdalla lapset puolestaan aloittivat sadun joka liittyi luontoon, mutta muuttivat suunnan nopeasti aiheeseen, joka lasta kiinnosti. Luontokappaleiden kohdalla esiintyi paljon kyselyä siitä, mitä kyseiset luontokappaleet ovat. Totesimmekin, että osa niistä ei ollut tuttuja lapsille ja tämä herätti heidän mielenkiintonsa sadun kerrontaa enemmän. Emme hoksanneet luontokappaleita valitessamme, että lapset tarttuisivat yksittäisiin asioihin, joita eivät tunnistanee. Meillä oli ajatuksena tuoda näiden avulla metsä ja luonto herätteeksi.

Sadutimme lapsia herätteiden aikana aamulla kello 9 (nukkekotit) ja iltapäivällä kello 2 (luontokappaleet). Aamu sopi tilanteeseen paremmin, koska iltapäivisin lapset olivat juuri heränneet päiväunilta ja olivat vielä tämän vuoksi unisia. Lapsen oli myös hankalampi orientoitua kertomaan satua, kun he olivat juuri heränneet. Heistä huomasimme, että takana on päiväkotipäivä, päiväunet ja juuri syöty välipala. Iltapäivisin lapset eivät oikein jaksaneet keskittyä sadutus- tilanteeseen. Iltapäivän sadutuksissa lapset sanovat useimmin, etteivät keksi satua kuin aamupäivisin.

Totesimme näiden interventioiden myötä, että lapset kiinnittävät huomioita todella tarkasti pieniin yksityiskohtiin. Esimerkiksi nukketalossa oli pienet rappuset, jotka yksi lapsista huomasi ja keksi heti niistä tarinaan jatkoa. Heräte, jota lapsi voi itse tutkia ja pitää kädessään, on lapselle mukavampi kuin esimerkiksi pelkkä kuva. Tällaisilla herätteillä satu myös konkretisoituu lapselle ja lapsen on helpompi pysyä mukana omassa kerronnassaan. Esineet toimivat näin myös lapselle tukena erityisesti aloituksessa ja niistä lapsi saa jonkinlaista osviittaa siitä mitä sadussa voisi esimerkiksi olla. Totesimme kuitenkin, etteivät tällaiset herätteet silti rajaa lapsen kerrontaa liikaa, koska lapsi kuitenkin loppujen lopuksi kertoi siitä, mikä hänelle on juuri siinä sadutus- tilanteessa tärkeää.

4.4 Interventioiden lopetus

Kaksi viimeistä interventio-kertaa olivat kumpikin interventioidemme lopetuksia. Lapsille järjestämäämme lopetusta varten olimme koonneet jokaiselle lapselle sekä päiväkodille satuvihon, jossa olivat jokaisen lapsen omat sadut, sekä kaikki ryhmäsadut. Satuvihon voi halutessaan liittää lapsen portfolioon. Tällä lopetuskerralla lapset saivat itse kuvittaa omat satuvihkonsa. Luimme myös lapsille ääneen heidän satujaan sekä tarjosimme herkkuja. Lapset kuuntelivat mielellään satuja ja olivat innoissaan. Lapset olivat puhuneet jo aiemmin halustaan kuulla tiettyjä ryhmäsatuja ja muistivat millaisia satuja olivat kertoneet, erityisesti ryhmäsadut olivat jääneet lasten mieliin. Tämä interventio toimi ikään kuin yhteenvetona sadutus- interventioille.

Viimeisin interventio toteutettiin päiväkodin henkilökunnalle. Olimme koonneet sadutus-interventioista saamistamme tuloksista sekä johtopäätöksistä materiaalipaketin, jonka kävimme esittelemässä Pomppulinna-ryhmän henkilökunnalle. Materiaalipaketti sisälsi kaikki interventioissa käytetyt herätteet sekä tiivistelmän projektista interventioiden osalta. Toimme esille myös projektiimme liittyvät pääkohdat sadutuksen sekä kuulluksi tulemisen osalta. Kaikki käyttämämme ja tuottamamme materiaali on koottu konkreettiseen laatikkoon, jota päiväkodin henkilökunta voi tarvittaessa hyödyntää yhtenä työkaluna.

Keräsimme viimeisen intervention jälkeen osallistujilta palautteen erillisen palautelomakkeen avulla. (LIITE 5). Kysymykset koskivat päiväkodissa jo käytettyjä menetelmiä lapsen kuulluksi tulemiseen ja sadutuksen hyödyntämistä yhtenä menetelmänä. Lomakkeessa kysyimme myös sitä, kokeeko henkilökunta, että interventiot ja kokoamme materiaali toivat jotain uutta näkökulmaa lapsen kuulluksi tulemiseen sadutuksen avulla.

Interventioiden jälkeen annoimme päiväkodin henkilökunnalle palautelomakkeet lapsille kotiin jaettaviksi. Ajatuksena oli, että lapset saivat vanhempien kanssa yhdessä täyttää sen ja antaa palautetta interventioista. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Vastauksia tuli vain yksi.

Totesimme, että ei ole projektin kannalta oleellista analysoida tätä palautetta tarkemmin arvioidessamme interventioita, koska vastaajien määrä jäi niin alhaiseksi.

5 PROJEKTIN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Kolmannen intervention jälkeen huomasimme, että aiheitamme täytyy rajata. Myös ohjaava opettajamme tutustui projektisuunnitelmaamme tässä vaiheessa. Emme saaneet näiden interventioiden aikana tarvittavasti materiaalia kielen kehityksen tueksi. Päätimme, että projektimme kannalta on parasta täsmentää hieman näkökulmaa. Meillä ei ollut selkeitä mittareita, kuinka olisimme mitanneet lapsen kielen kehitystä. Ohjaava opettajamme oli kanssamme samaa mieltä siitä, että aihetta on syytä hieman jalostaa. Täsmensimme kielen kehityksen näkökulman lapsen kuulluksi tulemiseen. Kuitenkin jo toteutuneet interventiot tukivat tätä näkökulmaa. Täsmensimme ainoastaan projektimme tavoitteet sopiviksi tähän näkökulmaan. (LIITE 7) Täsmensimme projektimme tavoitteet realistisemmiksi sekä mahdollisiksi saavuttaa.

Päätimme myös, että jätämme interventioista ryhmäsadutukset sekä parisadutukset pois ja keskitymme ainoastaan saduttamaan lapsia yksilöinä. Mielestämme yksilösadutuksen avulla lapsella on mahdollisuus tulla paremmin ja yksilöllisemmin kuulluksi kuin ryhmässä tai pareittain. Kolmannen intervention jälkeen sadutimme ainoastaan viisivuotiaita lapsia. Ryhmä oli niin iso, että olisimme tarvinneet tuplasti interventioita, jotta meillä olisi aikaa saduttaa pienemmätkin lapset. Aiheemme ”kielen kehityksen tukeminen” painottui ”lapsen äänen kuulemiseen sadutuksen avulla”.

Alun perin meillä oli ajatuksena, että lapset saavat keksiä itse aiheen jokaiseen satuun. Huomasimme jo toteutuneiden interventioiden aikana, että monelle lapselle se oli liian haastavaa. Tämän takia päätimmekin, että jatkossa otamme jokaisen sadutus- hetken tueksi jonkun herätteen, joka toimii lapselle apuna sadun kertomiseen. Toimimme esimerkiksi erilaisia kuvia ja esineitä, joita lapsi sai halutessaan käyttää. Emme kuitenkaan ohjannet lasta liikaa käyttämään herätettä, vaan hän sai itse tarttua siihen, jos halusi. Saduttaessamme jouduimme välillä keskeyttämään lapsia, kun emme ehtineet kirjoittamaan niin nopeasti kuin lapset puhuivat. Emme huomanneet, että sadun

keskeyttäminen vaikuttaisi mitenkään siihen, että lapsi unohtaisi, mistä oli kertomassa ja mitä oli sanomassa. Satu jatkuu yleensä siitä mihin se jäikin.

Aluksi sadutimme ilman minkäänlaisia herätteitä. Tämä ei toiminut projektimme kohdalla ollenkaan. Olimme lapsille vielä vieraita ja sadutus oli myös heille vieras asia. Lasten oli vaikea keksiä mistä aloittaisi satuaan, koska satuun ei ollut minkäänlaista tarttumapintaa. Tällainen menetelmä olisi voinut toimia paremmin viimeisillä kerroilla, kun sadutus menetelmänä ja me saduttajina olemme lapsille jo tuttuja. Jos tällä menetelmällä halutaan saduttaa lasta, on tärkeää varmistaa että sadutus- menetelmä ja saduttaja ovat lapselle jo ennestään tuttuja. Tämä sadutus- menetelmä hyvin toimiessaan on ihanteellisimmin siihen, että kuullaan lasta aidoimmillaan, koska heräte ja satu kumpuavat kokonaan lapsesta itsestään.

Interventioiden myötä totesimme, että oli heräte mikä tahansa, lapset kertoivat aiheesta mikä oli heidän mielellään sillä hetkellä. Lapset saattoivat aloittaa satunsa siten, että se liittyi herätteeseen. Kuitenkin jossain vaiheessa lapset vaihtoivat sadun suunnan itselle tärkeään aiheeseen. Tämän myötä lapsen ääni tulee kuuluviin sillä, että lapsi kertoo aidosti siitä, mistä sillä hetkellä haluaa. Totesimme myös, että lapsia ei voi eikä pidä ohjailla liikaa sadutus- tilanteessa. Esimerkiksi yhden lapsen saduissa nousivat esille vahvasti prinsessat, erityisesti prinsessa Ruusunen, herätteestä riippumatta. Alla olevassa sadussa herätteenä olivat luontokappaleet. Tästä sadusta huomasi, että lapsi oli aluksi tarttunut herätteeseen, mutta siirtynyt nopeasti kertomaan omista kiinnostuksen kohteistaan eli prinsessoista.

Ovi. Mitä. Maa. Kivi. Olipa kerran kivi. Leikittiin kivillä. Olipa kerran me leikittiin poliisia. Olipa kerran me piirrettiin rasti. Olipa kerran me mentiin päiväkotiin. Ja olipa kerran. Voikko sit kirjotta vimppana ruusu. Ja prinsessa ja kans tähkäpää. Ja olipa kerran kaikki on prinsessoja. Ja olipa kerran käpyjä ja kivi. Olipa kerran ja vähän keppiä ja mustikkaa kasvaa. Mitä tuo nimi on? Ja olipa kerran kaana. Ja olipa kerran iso piikki joka sattuu. Valmis. Ja vimppana mitä mää sanoin sulle. Olipa kerran ruusu. Prinsessa ja Tähkäpää. Loppu ja valmis. Ruusu ja Tähkäpää. Kaikki prinsessat mä haluan ihan kaikki. Kans se punanen tyttö. (Tyttö 5v.)

Satuja tarkasteltaessa totesimme, että pääasiassa sadut olivat aika positiivisia. Poikien saduissa esiintyi kuitenkin enemmän väkivaltaa ja rajumpia kohtauksia kuin tyttöjen saduissa. Osa saduista alkoi negatiivisesti tai pelottavasti, esimerkiksi yksinäisyydellä. Lapsi kuitenkin käänsi usein sadun positiiviseen suuntaan. Totesimme myös että negatiiviset asiat eivät aina olleetkaan negatiivisia, vaan lapsi ajatteli ne positiivisiksi. Useimmin tällaisia väkivaltaan liittyviä tai rajuja satuja syntyi, kun lapsi sai itse luoda herätteen esimerkiksi piirtämällä. Esimerkiksi alla oleva satu on syntynyt omasta piirustuksesta.

Wengeet

Pupu iso tuli sitten kaikki ei mahtunu kotiin. Sitten poliisit tuli ja ampui kaikki. Sitten ne tuli ja ampui. Sit otti repun mukaan. Sit meni pois kaikki poliisit ja ambulanssit. Sitten kaikki pupujussit tuli. Sen nimi on Wenguaa. (Poika 5v.)

Alla olevasta sadusta saa aluksi negatiivisen ja pelottavan käsityksen autioituneen kummitustalon ja rottien vuoksi. Lapsi kuitenkin kääntää sadun positiiviseksi talon ja rottien väliseksi ystävyudeksi. Tästä huomaa lapsen ja aikuisen ajatusmaailman eron. Se mikä kiinnittää aikuisen huomion negatiivisuudellaan, ei välttämättä ole sitä lapsen maailmassa.

Olipa kerran talo, missä ei asunut kukaan. Ja se talo oli kummitustalo, jossa oli paljon rottia, mutta ei se ihan yksinäinen talo ollut, koska siellä asui rotat. Ja ne talot rakastivat rottia. Vaikka rotta-johtaja sanoi ”että lähetään täältä pois”, apurit eivät lähteneet. Ja talot olivat yksinäisiä. Mutta ei aina. Loppu. (Tyttö 5v.)

Projektin myötä meille vahvistui se, että lapset kertovat niistä asioista, jotka lapsi kokee tärkeäksi sillä hetkellä riippumatta mahdollisesta aiheesta. Lapselta tulee aina aitoa itseään. Vaikka hänelle annettaisiin aihe, lapsi kääntää sadun siihen, mistä itse haluaa kertoa. Tietenkin lapsi kertoo luontevimmin ja aidoimmin silloin, kun hän saa kertoa sadun ilman toisen antamaa aihetta. Kuitenkaan aiheenkaan antaminen sadulle ei sulje sitä pois, että lapsi tulee kuulluksi. Tämän vuoksi koemme, että sadutus on hyvä keino saada lapsen ääni

kuuluviin. Tärkeintä on aidosti kuunteleva aikuinen joka huomio lapsen aidosti. Tämän tuloksen vahvistumisen kannalta oli tärkeää, että käytimme interventioissa erilaisia sadutustapoja. Sadutimme lapsia yksin ja ryhmässä sekä ilman aihetta ja herätteiden kanssa. Totesimme, että monissa saduissa lapset käsittelivät arkipäivän tuttuja asioita ja toimintoja kuten esimerkiksi kaupassakäynti tai leikkiminen, kuten esimerkiksi alla olevassa sadussa.

Prinsessa pelas tietokoneessa. Ja se lähti kotoosta pois. Se meni leikkii kavereitten kaa ja se tuli takas kotiin. Sit se katto ylös lintuja. Sit se laitto meikkejä. Sitte meni ulos. Sitte liimas. Sitte vielä pelas tietokoneessa. Sit se kirjotti. Sitte piirsi. Sitte katto lapsia. Sitte meni tekemää ruokaa. Sit se söi. Sitte meni takas kotii leikkii ja leikki kotona ja keräs kukkia ja istu tuolissa ja katto tv ja nukku. En tiä enää. (Tyttö 5v.)

Käytimme erilaisia työskentelytapoja saduttaessamme lapsia. Osa herätteistä oli sellaisia jotka lapsi sai tuottaa itse, osa puolestaan sellaisia mitkä me toimme, esimerkiksi kuva tai esine. Lasten tuottamat herätteet olivat täysin vapaita piirustuksia sekä kuvan jatkamista piirtämällä. Me puolestamme toimme herätteiksi kuvia lapsista, kotiin liittyviä tavaroita (nukkekotii), luontokappaleita, sekä kirjan. Sadutimme lapsia myös siten, että he saivat vapaasti tuottaa oman sadun ilman minkäänlaista herätettä.

Koimme kirjan käytön rajaavan lapsia aika paljon. Useat lapset selasivat kirjaa järjestelmällisesti alusta loppuun ja kertoivat satua kuvien pohjalta. Lapsille kirjan käyttäminen oli toisaalta helppoa, koska satu oli kirjassa valmiina ja näin ollen lapsi pystyi kuvien avulla kertomaan sadun helposti. Pohdimme myös sitä, että tässä tapauksessa kun saduttaa tällaisella tyyllillä, ei saa välttämättä lapsesta irti sitä aitoa asiaa, mitä lapsi haluaisi kertoa, vaan kirjassa oleva satu dominoi liikaa kerrontaa. Kirjasta lapsi sai valmiin rungon satuunsa. Tässä kohdassa mietimme, että jos heräte ohjaa lapsen satua näin paljon, niin onko kyse enää sadutuksesta, vai mennäänkö jo teemahaastattelun puolelle. Tietenkin oli myös niitä lapsia jotka eivät seuranneet koko kirjaa satua kertoessaan. Ihan niin kuin muutkin sadut, tälläkin menetelmällä tuotettu satu on lähtenyt lapsesta itsestään. Vaikka lapsi hyödyntäisi herätettä kuinka paljon tahansa, on se silti lapsen oma aito tuotos.

Luontokappaleet ja nukkekoti toimivat samantyyppisenä herätteenä. Näissä herätteissä lapset saivat jonkinlaista suuntaa satuunsa. Molemmissa herätteissä meillä oli useita erilaisia asioita esillä, jotka kuitenkin liittyvät yhteen, näin ollen lapset saivat itse päättää sadun lopullisen suunnan tarttumalla esimerkiksi yhteen pieneen yksityiskohtaan. Koemme ettei tämäntyyppinen heräte dominoi lapsen kerrontaa liikaa. Lapset saavat myös tukea kerrontaansa leikin avulla. Kun herätteenä on jotain konkreettista lapsi voi samalla leikkiä ja saada siitä tukea sadullensa. Meidän tuomistamme herätteistä nämä toimivat mielestämme parhaiten.

Valmiit kuvat olivat siinä mielessä hieman hankalia, koska lapset keskittyivät helposti kertomaan mitä missäkin kuvassa on. Usean lapsen kohdalla satu helposti jäi kuvien selittämiseksi. Kuvat olivat niin erilaisia, etteivät ne ohjanneet kuitenkaan liikaa. Pohdimme myös sitä, että lapsille tilanne oli vielä todella uusi, koska tämä oli ensimmäinen käyttämämme heräte. Tämä saattoi vaikuttaa siihen, etteivät lapset oikein saaneet herätteestä kiinni ja tuotettua siitä satua.

Satu syntyi vaivattomammin, kun lapset saivat piirtämällä tuottaa itse herätteen. Tällaisia herätteitä meillä oli kaksi. Toisessa lapset jatkoivat päiväkodin pihalta otettua kuvaa, toisessa lapset saivat puolestaan piirtää kuvan kokonaan itse valitsemastaan aiheesta. Lasten oli helppo tuottaa omasta piirustuksestaan tekstiä ja sadut olivat monipuolisempia. Mielestämme tällainen menetelmä tukee lapsen aitoa kuulemistä. Näin kuullaan mitä lapsi haluaa oikeasti sanoa, eikä lasta johdatella mihinkään suuntaan. Molemmat piirustusmenetelmät olivat hyviä. Kuvaa jatkettaessa valmis kuva toimi lapselle tukena ja antoi piirustukselle suuntaa. Kuvissa ja saduissa näkyi osaltaan päiväkotiin liittyviä asioita. Tämän lisäksi lapset toivat kuviin ja satuun asioita mitkä olivat heidän mielessään sillä hetkellä.

Interventioiden myötä totesimme, että yhden aikuisen kiireetön läsnäolo ja keskittyminen pelkästään lapseen ja siihen, mitä hän sanoo, antaa valmiudet siihen, että lapsi uskaltaa ja haluaa kertoa sen, mitä oikeasti ajattelee. Lapsista näkee ja aistii sen, miten paljon heille merkitsee se, että joku aikuinen on tilanteessa juuri heitä varten ja kiinnostunut siitä, mitä

lapsi sanoo. Aikuisen käyttäytyminen tilanteessa vaikuttaa suuresti siihen, tuleeko lapsi aidosti kuulluksi vai ei. Lapsi aistii sen, onko aikuinen tilanteessa aidosti läsnä vai onko hänen ajatuksensa oikeasti jossakin muualla. Jos aikuinen ei ole tilanteessa läsnä, lapsi ei välttämättä tuo esille aitoa itseään. Vaikka lapsi toisikin esille aidon itsensä, aikuisen välinpitämättömyys jättää sanoman huomiotta, jolloin lapsi ei tule aidosti kuulluksi eikä pääse vaikuttamaan asioihin. Koemme, että sadutuksen kautta lapsi pystyy parhaimmillaan vaikuttamaan esimerkiksi päiväkodin toimintaan.

Interventioiden käytännönosuuden kautta olemme oppineet joustavuutta sekä tekemään tarvittaessa muutoksia ja sopeutumaan niihin. Monta kertaa eteemme tuli tilanne, jossa huomasimme, että jokin suunnitelmassamme ei toimi. Pystyimme kuitenkin muuttamaan nopeasti suunnitelmaamme toimivampaan suuntaan. Koemme, että opimme juuri näiden tilanteiden kautta paljon projektin hallinnasta. Pohdimme, että tästä on hyötyä tulevassa työelämässä. Koemme sen kuitenkin sen positiivisena asiana, että olemme saaneet kokemusta yllättäviin tilanteisiin joutumisesta.

Aikataulujen toteutus projektin aikana on ollut haastavaa. Interventioiden käytännönosuus sekä projektin kirjallisen version tuottaminen eivät ole sujuneet ihan aikataulujen mukaisesti. Ulkopuolisista tekijöistä sekä meistä johtuen jouduimme esimerkiksi venyttämään interventioiden käytännönosuudet pidemmälle aikavälille kuin alun perin suunnittelimme. Omien aikataulumme sovittaminen kirjallisen raportin työstämisen osalta onnistui hyvin. Saimme sovitettua omat aikataulumme hyvin yhteen.

Toteutimme projektin omakustanteisesti. Kustannuksia kertyi materiaalihankinnoista, joita tarvitsimme sekä interventioihin, kirjalliseen raporttiin että materiaalipakettiin. Olimme varautuneet 100€ materiaalikustannuksiin, mutta laskelmiemme mukaan kustannuksia kertyi noin 30€. Suunnittelemamme 400 työtuntia oli laskettu opetussuunnitelmassa varattujen resurssien pohjalta. Tarkkoja laskelmia emme olleet työtuntien osalta tehneet, mutta omalla kohdallamme oli varmasti tullut täyteen ainakin tämä 400 työtuntia ja jopa enemmän.

Keräsimme päiväkodin henkilökunnalta palautetta materiaalipaketin esittelyn yhteydessä. Palautteen perusteella saimme tietää, että Peurankadun päiväkodissa lapsia kuullaan päivätuokioiden, pienryhmien sekä spontaanien tilanteiden kautta. Myös sadutus koetaan hyväksi menetelmäksi lapsen kuulluksi tulemiseen. Vastauksista käy ilmi, että henkilökunta on samaa mieltä siitä, että sadutus tukee lapsen yksilöllistä kohtaamista ja kuulluksi tuleamista. Kuulluksi tulemisen ja yksilöllisen kohtaamisen lisäksi muiksi sadutuksen hyödyiksi mainittiin kielen kehityksen rikastuminen ja monipuolistuminen sekä se, että sen avulla lapsen ajatukset tulevat paremmin esille. Vastauksissa ei mainittu mitään mahdollisia ongelmia sadutuksen käyttöön liittyen. Projektimme tulokset muistuttivat päiväkodin henkilökuntaa siitä, miten tärkeää on, että jokainen lapsi tulee aidosti kuulluksi päiväkodin arjessa.

Jokaisen intervention jälkeen kysyimme palautetta myös suoraan lapsilta. Keräsimme palautetta sanallisesti sekä hymynaamojen avulla. Hymynaamoista lapsilla oli valittavana iloinen sekä surullinen hymynaama. Lapset kertoivat rehellisesti interventioiden jälkeen, pitivätkö he sadutuksesta vai eivät. Lapset antoivat lähes aina iloisen hymynaaman ja kertoivat, että on kiva kertoa satuja. Lapset valitsivat iloisen hymynaaman sellaisillakin kerroilla, joilla heiltä ei tullut satua. Surullisia hymynaamoja tuli palautteeksi silloin tällöin. Ei ollut sellaista tilannetta, että joku lapsista olisi antanut surullisen hymynaaman säännöllisesti. Lapset toivat myös sanallisesti esille sen, että he nauttivat sadutustilanteesta ja olivat odottaneet niitä. Satunnaisina kertoina saimme myös palautteeksi, että sadutus ei ole kivaa.

6 POHDINTA

Tavoitteidemme toteutuminen prosessitavoitteiden osalta onnistui mielestämme hyvin. Mahdollistimme lapsille yhden keinon lisää tulla kuulluksi päiväkodin arjessa. Järjestimme puitteet siihen, että lapsella on kiireetön tilanne ja läsnä oleva aikuinen, joka kohtaa lapsen aidosti. Omalta osaltamme saimme runsaasti kokemusta projektin suunnittelusta sekä toteuttamisesta. Erityisesti yllättävät tilanteet edistivät ammatillista kasvuamme, koska jouduimme muuttamaan nopeasti suunnitelmiamme sekä sopeutumaan niihin. Materiaalipaketin avulla nostimme henkilökunnalle esille sadutuksen työmenetelmänä, jota oli aiemmin käytetty päiväkodissa, mutta nyt sen käyttö oli jäänyt pois. Projektimme avulla toimme sadutuksen päiväkodin arkeen, mutta henkilökunnan vastuulle jää jatkossa sen toteutuminen.

Koemme, että myös oppimistavoitteemme ovat toteutuneet projektimme kohdalla. Olemme syventäneet tietämystämme sadutuksesta sekä lapsen kuulluksi tulemisesta. Käytännön osuudet ovat olleet antoisimpia. Olemme tuoneet päiväkodin henkilökunnalle esille omat kokemuksemme sekä johtopäätöksemme tekemistämme interventioista. Keräämämme palautteen mukaan henkilökunta otti avoimesti vastaan tuomamme näkökulman kuulluksi tulemisesta sadutuksen avulla. Jokainen lapsi sai osallistua sadutukseen ja sitä kautta tutustui sadutus-menetelmään. Lapsen päätettäväksi jäi se, kuinka paljon hän osallistui ja hyödynsi tätä mahdollisuutta.

Tulostavoitteiden mukaisesti kokosimme lasten kanssa yhdessä heille satuvihot, jotka he voivat liittää omaan portfolioonsa. Kokosimme myös päiväkodin henkilökunnalle konkreettisen paketin, joka sisälsi käyttämämme herätteet, osan materiaalista sekä johtopäätökset. Opinnäytetyö varhaiskasvatukseen oli yksi vaadittavista asioista, jotka vaadittiin varhaiskasvatuskelpoisuuden saavuttamiseksi. Näin ollen opinnäytetyömme valmistuttua myös varhaiskasvatuskelpoisuus on nyt saavutettu. Henkilökunnan antaman

palautteen mukaan projektistamme oli myös konkreettista hyötyä Peurankadun päiväkodin Pomppulinna-ryhmälle.

Tarkastelimme projektiamme myös sosiaalialan kompetenssien pohjalta sekä syvensimme niitä varhaiskasvatusosaamisen osalta. Koimme projektin kannalta tärkeimmiksi kompetensseiksi asiakastyön osaamisen, eettisen osaamisen sekä reflektiivisen kehittämis- ja johtamisosaamisen. Asiakastyön osaaminen nousi projektin aikana esille siinä, että huomioimme jokaisen lapsen yksilönä ja tuimme lapsen ja aikuisen välistä osallistavaa vuorovaikutussuhdetta. Ryhmäsadutustilanteissa tuimme myös lasten keskinäistä vuorovaikutusta. Otimme huomioon myös lapsen yksilölliset voimavarat sekä ne voimavarat, jotka juuri sillä hetkellä ovat lapsen käytössä. Ymmärsimme sen, että aina lapselta ei tule satua sen hetkisen jaksamisen ja mielenkiinnon puutteen vuoksi.

Koimme tärkeäksi kasvatuskumppanuuden, jota korostettiin varhaiskasvatuskompetensseissa. Kasvatuskumppanuus tuli esille projektissamme, kun kysyimme vanhemmilta kuvan lapsen osallistumiselle interventioihin. Tuimme vanhempien osallisuutta toimittamalla lapsen palautelomakkeen kotiin täytettäväksi. Koimme, että osasimme suunnitella ja toteuttaa lapsille pedagogisesti sopivaa toimintaa. Huomioimme sadutustilanteissa lapsen iän sekä kehitystason.

Sosiaalialan eettinen osaaminen on ollut tärkeä osa projektiamme koko ajan. Olemme huomioineet projektissamme lasten vanhemmat ja kysyneet heitä luvan lapsen osallistumiselle interventioihin. Olemme ottaneet huomioon lasten yksityisyyden ja hyödyntäneet lasten tuottamaa materiaalia siten, ettei lapsia voi tunnistaa niistä. Myös sosionomin varhaiskasvatuskompetensseissa nousee tärkeäksi lapsuuden ymmärtäminen erityisenä elämänvaiheena sekä sen kunnioittaminen. Varhaiskasvatuskompetensseissa korostetaan myös lapsen aitoa kohtaamista sekä lapsen yksilöllistä huomioimista. Varhaiskasvatuskompetenssit ovat ohjanneet työtämme merkittävästi ja ne ovat tulleet esille toimiessamme lasten kanssa.

Sosionomin varhaiskasvatusosaamisesta lapsilähtöisyys toteutui hyvin projektissamme. Sadutus toteutettiin lapsilähtöisesti, koska lapset saivat itse osallistua herätteiden tuottamiseen, mahdollisuuden valita osallistuiko sadutukseen ja päättää mistä kertoivat sadun. Huomioimme varhaiskasvatuskompetenssien mukaisesti lapsen edun. Interventioiden osalta se näkyi suunnittelussa esimerkiksi aikataulujen suunnittelussa. Pyrimme valitsemaan lapsien päivärytmiin sopivat aikataulut. Lapsen etu nousi esille myös siinä, että mahdollistimme lapsen äänen kuulumisen päiväkodin arjessa. Tämän kautta lapsen mahdollisuudet vaikuttaa nousivat esille.

Palvelujärjestelmäosaaminen varhaiskasvatuskompetenssien osalta näkyi siten, että huomioimme toiminnassamme lait sekä asiakirjat, jotka ohjaavat sosionomin työtä varhaiskasvatuksessa. Avasimme työtä ohjaavia lakeja ja asiakirjoja tietoperustassa sekä huomioimme ne myös käytännön työssä. Huomioimme esimerkiksi lasten oikeuksien yleissopimuksen lapsen kuulluksi tulemisen näkökulmasta. Projektin myötä teimme itsemme näkyviksi Kokkolan varhaiskasvatuskentälle ja verkostoiduimme opiskelijoina Peurankadun päiväkodin työyhteisöön.

Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen näkyi varhaiskasvatuskompetenssien osalta projektissamme siten, että pyrimme toiminnallamme edistämään lapsen oikeuksia tulla kuulluksi. Projektimme tärkein tavoite oli saada lapsen ääni aidosti kuuluviin. Tämä mahdollistaa myös jatkossa lapsen osallisuuden. Mielestämme lapsi tuli aidosti kuulluksi interventioidemme aikana.

Reflektiivinen kehittämis- ja johtamisosaaminen oli esillä koko projektin aikana siten, että arvioimme koko ajan omaa toimintaamme sekä projektin etenemistä kriittisesti. Arvioinnin myötä huomasimme asiat, jotka eivät toimineet ja niiden pohjalta pystyimme muuttamaan suunnitelmiamme. Toimme interventioiden pohjalta tehdyt johtopäätöksemme ja näkökulmamme esille ja jaoimme ne työyhteisössä muidenkin käyttöön. Päiväkodin henkilökunta voi halutessaan hyödyntää niitä myös oman toimintansa kehittämisessä.

Mielestämme oli merkitsevää projektimme kannalta, että kokosimme materiaalipaketin, esittelimme sen sekä keräsimme siitä ja sen kautta koko projektista palautetta. Projektimme tarkoitus ei ollut se, että saisimme sadutuksesta itsessään irti jotakin uutta tietoa. Tavoitteenamme oli se, että interventioiden avulla osoittaisimme sen, että sadutusta voi käyttää yhtenä menetelmänä lapsen kuulluksi tulemiseen. Saamamme palaute myös vahvisti tämän johtopäätöksen. Koemme, että saamamme palaute kehittää meitä tulevassa ammatissamme ja antaa valmiuksia toimia jatkossakin tällaisissa projekteissa.

Koimme, että oma ammatillinen kasvumme on kehittynyt merkittävästä projektimme aikana. Saimme projektin myötä arvokasta kokemusta ryhmänohjauksesta sekä projektin hallinnasta. Projektityöskentely oli molemmille uusi aluevaltaus, joten kehittymistä tapahtui hurjasti. Tiedostimme sen, että hallitakseen projektia täytyy johtaa myös itseään. Opimme tunnistamaan omat kehityskohteemme projektissa ja reagoimaan niihin tarvittavalla tavalla. Muutoksiin sopeutuminen ja niihin vastaaminen lisäsi ammatillista kasvuaamme. Ymmärsimme myös tiedon jakamisen merkityksen työn- ja oman kehittymisen kannalta. Kaiken kaikkiaan tämä projektimme antoi meille tietoa ja taitoa, jota hyödyntää tulevassa työelämässä.

LÄHTEET

- Helenius, A. 2008. Mitä pedagogisella prosessilla tarkoitetaan? Teoksessa: Pedagogiikan palikat – Johdatus vahaiskasvatukseen ja kehitykseen. Toimittaneet: Helenius, A. & Korhonen, R. WSOY oppimateriaalit Oy: Helsinki.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S.& Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Edufin: Hyvinkää.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä: Helsinki.
- Karlsson, L. 1999. Lapset kertovat - Saduttamalla lasten kulttuuriin - verkostotyön tuloksi Kuperkeikka kyydissä. Raportteja 241. Stakes: Saarijärvi.
- Karlsson, L. 2000. Lapsille puheenvuoro. Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Oy Edit Ab: Helsinki.
- Karlsson, L. 2005. Sadutus – Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. 2.painos. Ps-kustannus: Keuruu.
- Karlsson, L. 2006. Sinun, minun, meidän mango – Sadutusta yli kulttuurirajojen. Kokemuksia sadutuksesta kehitysyhteistyössä ja kansainvälisyyskasvatuksessa. Toimittaneet. Karlsson, L., Levamo, T-M. & Siukonen, S. Taksvärkki ry.
- Karlsson, L. 2012. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa: Sukelluksia Lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. 2012. Toimittaneet: Karlsson, L. & Karimäki, R. Jyväskylän yliopistopaino: Jyväskylä.
- Karlsson, L. & Riihelä, M. 2012. Sadutusmentelmä – kohtaamista ja aineiston tuottamista. Teoksessa: Sukelluksia Lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Toimittaneet: Karlsson, L. & Karimäki, R. Jyväskylän yliopistopaino: Jyväskylä.
- Kauppinen, R., Sommers-Piironen, J., Vainio, J., Mäkelä, P., Vilmilä, F. & Kataja, E. 2011. Osallisuus on jotain, mikä kuuluu kaikille ihmisille. Aina. Lapsen ääni – tarina minulta. Pelastakaa lapset ry: Paintmedia.
- Kiisto, E. & Krusius, E. 2004. Sadutus tuo lapsen äänen ja tiedot kuuluviin. Lastentarha 2. 16-20.
- Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma. 2010. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.kokkola.fi/palvelut/opetus_ja_kasvatus/paivahoito/fi_FI/paivahoito/_files/91640319769909823/default/kokkola_vasu_2010.pdf. Luettu: 29.10.2014.
- Lasten oikeuksien yleissopimus. 60/1991.
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Pedatieto: Saarijärvi.
- Niiranen, P. & Kinos, J. 2001. Suomalaisen lastentarha- ja päiväkotipedagogiikan jäljillä. Teoksessa: Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Toimittaneet: Karila, K., Kinos, J. & Virtanen, J. PS-Kustannus: Juva.

Nummenmaa, A. & Karila, K. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. WSOYpro Oy: Helsinki.

Peurankadun päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. 2010. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.kokkola.fi%2Fpalvelut%2Fopetus_ ja_ kasvatus%2Fpaivahoito%2Fpaivakodit%2Fpeurankadun_paivakoti%2Ffi_FI%2Fpeurankadun_paivakoti%2F_files%2F89206763005415545%2Fdefault%2FKokkolan%2BJA%2BPEURANKADUN%2BP%25C3%2584IV%25C3%2584KODIN%2BVARHAISKASVATUSSUUNNITELMA2_1%5B1%5D.pdf&ei=6ii1U_2WKKKe0QXryIAw&usg=AFQjCNF481_v296iwGSOFwJN11HYXGt0PQ- . Luettu: 3.7.2014.

Sosiaaliportti. 2014. Lasten osallisuus. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/>. Luettu: 3.8.2014.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.thl.fi/documents/470564/817072/Valtioneuvoston+periaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+2002+julkaisuja+9.pdf/5ff2058c-3066-47ad-b25f-ada314a873c7>. Luettu: 29.10.2014.

Stakes. 2003. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Stakes: Saarijärvi.

Suomen Perustuslaki. 11.6.1999/731.

Turja, L. 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2011. Toimittaneet: Hujala, E. & Turja, L. Ps-Kustannus: Juva.

